

LITERATURA

Vítězslav Nezval slaví padesátiny. Jaroslav Seifert je v nemilosti, Pavel Kohout se žení a Bohumil Hrabal se stěhuje do ulice Na hrázi v pražské Libni. Škvorecký píše Konec nylonového věku. Snižují se ceny knih. Sovětský bohemista připravuje návrat zavrženého Karla Čapka do české literatury. Ve velkých nákladech vychází Božena Němcová. Ve Spojených státech je na vzestupu sci-fi: Téma jaderné zkázy má pro spisovatele i čtenáře neodolatelnou přitažlivost. Ti českoslovenští jsou chráněni. Je vydán první seznam závadné literatury a začíná systematická „očista“ knihoven.

8. ledna vychází v Rudém právu článek s titulkem **K posmrtným šedesátinám Karla Čapka**. „Čapkovo dílo ve své největší části je chválou průměrnosti a prostřednosti, oslavou maloměšťačtví“, píše Ivan Skála. Čapka sice označuje za „mistra pera“, ale jinak z jeho rozsáhlého díla bere na milost snad jen Matku a Válku s mloky. Vybrané spisy Karla Čapka však ještě téhož roku vycházejí v Sovětském svazu s předmlouvou sovětského bohemisty Sergeje V. Nikolského. Ta je posléze přeložena do češtiny a takto „objevený“ Karel Čapek smí v české literatuře znovu zaujmout místo, které mu náleží.

Karel Čapek

KULTURNÍ POLITIKA

22. ledna proběhne v pražském Obecním domě pracovní konference Svazu československých spisovatelů. Hlavní referát přednese Ladislav Štoll (později vyjde knižně pod názvem **Třicet let bojů za českou socialistickou poezii** a Štoll za něj dostane Státní cenu). Poezii rozdělí na dva proudy: socialistický, „bojující za věc dělnické třídy“ (Wolker, S. K. Neumann, ze začínajících autorů Skála, Školaudy...), a buržoazní, úpadkový, který je třeba odmítnout (Halas, Holan...). Jediný, kdo se v diskuzi postaví alespoň částečně na obranu zavržených, je Vítězslav Nezval, který sám je „mimo kritiku“ poté, co loni bez úhony přestál střetnutí se svými odpůrci, tzv. pamfletovou aférou. Štollův referát se stane základem pro hodnocení umělecké tvorby v následujících letech: Hlavním kritériem je angažovanost.

PRACUJÍCÍ DO LITERATURY

Akce zaměřená na vyhledávání literárních talentů mezi pracujícími, vyhlášená v roce 1949, je zklamáním. Ukáže se, že budovatelské nadšení ani stoprocentní třídní původ k vytvoření „nové literatury“ nepostačí. Účastníci soutěže vypsané Svazem spisovatelů měli zaslat povídku či verše na téma dvouletého či pětiletého plánu.

V srpnu roku 1950 je pětadvacet nejnadějnějších účastníků akce

Pracující do literatury pozváno na Dobříš na školení začínajících autorů. Účastníkům přednášejí kromě předsedy svazu Jana Drdy

i Marie Majerová, Jarmila Glazarová, František Trávníček nebo Vítězslav Nezval.

Stipendia ani školení však nejsou mnoho platná. Mladí dělničtí autoři sice jsou po určitou dobu „nekritizovatelní“, ale je jasné, že tudy cesta nevede. Sborník začínajících autorů a příručka Jak psát, kterou měli napsat Vítězslav Nezval, Václav Řezáč a Vilém Závada, nakonec ani nevydají.

My havíři bychom chtěli
abyste nás rádi měli
abyste nás všude znali
a nám svoje srdce dali.

Marie Majerová

Františka Semeráková, z básně Havířovo štěstí

Svaz čs. spisovatelů, který v předešlém roce navázal na tradiční profesní organizaci Syndikát českých spisovatelů, má nyní 220 řádných členů a 49 kandidátů (v roce 1948 měl „předrevoluční“ syndikát 1614 členů).

Od 1. května jsou levnější knihy. Všeobecná daň u knih politické a osvětové literatury a vědeckých publikací, učebnic a dětských knih se snižuje z dosavadních 17 % na 1 %. U beletrie je sazba snížena na 5 %.

K 1. lednu 1950 existuje v českých zemích 1170 knihkupců, z toho 920 soukromých a 250 kolektivních. Od jara 1950 vzniká nová síť knižní distribuce s asi 600 prodejny, kterou buduje družstvo Kniha lidu společně s ministerstvem informací a osvěty. Družstvo Kniha lidu se koncem roku mění v **národní podnik Kniha**. Publikace vydané před 5. květnem 1945 mají být podle vyhlášky z prosince 1949 odstraněny z prodeje a jejich seznam nahlášen ministerstvu informací.

CO VYCHÁZÍ

Československý spisovatel vydá **Píseň o Viktorce** Jaroslava Seiferta. Kritika zavrhně dílo i autora: „Nemá právo zneužívat čestného titulu básníka, nemá právo zneužívat poezie proti lidu“, napíše Gustav Bareš. Kampaň je svého druhu pomstou: za neuctivé výroky na adresu sovětské literatury má být básník dokonce pohnán před „čestný spisovatelský soud“. Nakonec postačí omluva.

Ve stejném nakladatelství vycházejí Nezvalovy **Básně 1919–1926**; některé pasáže pro jistotu „zcenzuroval“ sám básník. V nakladatelství Svoboda vycházejí **Rudé zpěvy** Stanislava Kostky Neumanna, v Melantrichu Mathesiovy **Zpěvy staré Číny ve třech knihách**.

Orbis vydá český překlad spisu Jana Amose Komenského **Všenáprava** (Panorthosie): všeobecné porady o nápravě věcí lidských. Latinský rukopis díla objevil na půdě sirotčince v Halle nad Sálou v roce 1934 profesor Dimitrij Čiževský. Pod hlavičkou

Ministerstva osvěty a informací vyjde spis Zdeňka Nejedlého **T. G. Masaryk ve vývoji české společnosti a čs. státu**.

Vydavatelství Vyšehrad nabídne **Veselé chvíle v životě lidu českého**. Kniha významného českého historika a etnografa Čenka Zírta zachycuje lidové obyčeje a tradice: Vánoce, Velikonoce, písně, koledy a rituály. Ve Vyšehradu rovněž vychází první díl knihy **Rok na vsi: kronika moravské dědiny** od bratří Aloise a Viléma Mrštíků.

Velké oblibě se těší **Božena Němcová**; vychází její Pohorská vesnice (vydavatelství Brázda), Národní báchorky a pověsti (Československý spisovatel), Chyže pod horami: obrázek ze Slovenska (Družstevní práce). A ve vydavatelství Svoboda znovu vyjde studie Julia Fučíka Božena Němcová bojující.

Božena Němcová

V Melantrichu vychází např. romány **Buddenbrookovi** německého spisovatele Thomase Manna, **Spartakus** Jarmily Loukotkové nebo cestopis **Afrika pod maskami** českého dobrodruha L. M. Pařízka. Pokračuje souborné vydávání spisů F. X. Šaldy. Čs. spisovatel vydává Rollandovu **Okouzlenou duši** či Stendhalův **Parmský klášter**, v Mladé frontě vychází Fadějevova **Mladá garda**.

Velká péče je věnována literatuře pro děti a mládež. V SNDK (Státním nakladatelství dětské knihy) vychází například Štorchova **Minehava**, Erbenova kniha **Říkej si a hraj: Výběr z prostonárodních českých písní a říkadel** s ilustracemi Aleny Ladové, **Kubula a Kuba Kubikula**, jediná dětská kniha Vladislava Vančury, s ilustracemi Ondřeje Sekory, ale také Gubarevův **Pavlík Morozov**.

Středoškolský profesor Josef Škvorecký píše toho roku v Náchodě román **Zbabělci**. A také novelu **Konec nylonového věku**: Pražská zlatá mládež se baví na plese v Reprezenačním domě, krátce po Únoru, kdy se láme doba a cesty se začínají rozcházet... Knižka vyjde až v roce 1967.

VÍTĚZSLAV NEZVAL

26. května slaví padesátiny básník Vítězslav Nezval, tou dobou stále ještě šéf filmového odboru ministerstva informací a osvěty. Na jeho počest je uspořádán slavnostní večer v divadle D50. Jádrem večera tvoří pásmo z Nezvalových veršů, počínaje básněmi ze sbírky *Most až po slavnou báseň Edison*. Večer je zakončen básní *Památce Vladimíra Iljiče*. Poetická minulost „podivuhodného kouzelníka“ nevádí. Osobním dopisem básníkovi blahopřeje i prezident Gottwald, který vyzvedne jeho „velký a radostný talent“.

Antithesa

Mé svědomí mně vytýká
Ó hrobaři proč přestals kopat
Vem rýč a zde je motyka
Vyber si jednu z těchto lopat

Kdo umřel? Co mám pohřbítí?
Letošní pecky z černých třešní
Za rok se opět zatřpytí
Jako ty dnešní jak ty dnešní

Však pro koho? Nic netrap se
Pro zpívající vandrovníky
Pro matku zem a pro vrabce
Mé svědomí spi dál a díky!

Pět prstů, 1932, 1951

Z NOVÉ POEZIE

Mandelinky

Americká letadla svrhla nad českým pohraničím mandelinku bramborovou, aby zničila úrodu a ohrozila tak socialistické budování republiky.

Když s drobné dlaně vzlétlo
sluníčko – mandelinka,
tvé dětské oči byly
tázavě zdviženy.
Bylo v tom tolik něhy:
„Poletíš do nebička?“
– Zůstanu na zemi.

A ta zem spravedlivá
jež ve svých ocelárnách,
školách i brambořištích
teď buduje své štěstí,
nedá si žrát svou krásu,
a rozdrť svou brázdu
azotskou pěstí.

Ten mrzácký svět zlata,
jenž vraždí sladký život
a na vše chtěl by sahat,
hrdla jar marně dusí.
Už dorazí jej brzy
nenávist lidu svatá.
Dorazit musí!

Má domovina nová
s úsměvem v pohrdání
seje, žne, hřidel ková.
A Stalin hledí na ni.

Vlastimil Školaudy, Hlas doby; Čs. spisovatel, Praha 1950

1950

Tvrdou rachotou pětiletou
do jara jdeme rovnou.
A jabloně, jabloně zas jako každoročně kvetou,
hned za válcovnou.

Jaro letos přispíšilo si,
plán překročilo také.
A srdce, srdce se pořád nosí,
hned pod odznakem.

Václav Lacina: Hřbitovní býlí; Práce, Praha 1951